

Inleiding

Twaalf sectoren in het maatschappelijk vastgoed hebben afgesproken per 1 mei 2019 een routekaart op te zullen leveren: Rijksvastgoedbedrijf, VNG, IPO, Politie, PO en VO, MBO, HBO en WO, zorg- en sportvastgoed en monumenten.

In het najaar van 2018 heeft de monumentensector een eerste 'routekaart verduurzaming monumenten' aangeboden aan de klimaattafel 'gebouwde omgeving'. Hiermee heeft de sector uitdrukking gegeven aan de wens om ook monumenten te verduurzamen en zo een bijdrage te leveren aan de doelstellingen van het Klimaatakkoord van Parijs. De sector voelt zich enerzijds maatschappelijk verantwoordelijk, maar anderzijds is verduurzaming van monumenten ook noodzakelijk om het gebruik daarvan, ook bij toenemende energiekosten in de toekomst, aantrekkelijk te houden. Zonder een goede functie kunnen monumenten niet voor de toekomst behouden blijven. Alhoewel monumenten vaak al honderden jaren oud zijn en daarmee vanuit oogpunt van circulariteit als duurzaam kunnen worden beschouwd, zullen monumenten dus ook energiezuiniger moeten worden gemaakt om CO₂ reductie te kunnen realiseren.

Dit vereist fysieke ingrepen aan de monumenten zoals isolatiemaatregelen, energiezuinige installaties en waar mogelijk het opwekken van hernieuwbare energie (bijvoorbeeld door zonnepanelen). Dit vergt investeringen in monumenten. Hierbij wordt zoveel mogelijk aangesloten bij natuurlijke momenten van instandhoudingsmaatregelen, restauratie, verbouwingen en verkoop. Genoemde maatregelen zullen leiden tot een meetbare daling van het energieverbruik aan de meter.

Uitgangspunt daarbij is wel dat dit gebeurt met oog voor en behoud van de cultuurhistorische waarden. Verduurzaming van monumenten vergt maatwerkoplossingen: monumenten zijn verschillend van aard en in gebruik en verduurzamingsmaatregelen zijn niet ongelimiteerd mogelijk door technische beperkingen en bijzondere cultuurhistorische waarde. 'Nul-op-de-meter' zal over de hele voorraad niet mogelijk zijn, maar de overtuiging bij de partijen is dat ook monumenten kunnen en moeten verduurzamen.

De afgelopen 20 jaar zijn al belangrijke stappen gezet en zijn bovendien zeer aansprekende voorbeelden beschikbaar gekomen die een inspirerende werking hebben op anderen die voor deze opgave staan, ook buiten de monumentensector.

Rekening houdend met bovengenoemde heeft de sector de ambitie om te komen tot 40% CO₂ reductie in 2030 en 60% in 2040 als gemiddelde over de gehele monumentenvoorraad.

In ons land zijn er ruim 118.000 monumenten. Daaronder bevinden zich ruim 60.000 rijksmonumenten, ruim 55.000 gemeentelijke monumenten en iets meer dan 800 provinciale monumenten. Die bovendien onderling verschillen op het gebied van functie, grootte en vorm. Een monument kan bijvoorbeeld een utiliteitsgebouw zijn of woning. Een monument kan bestaan uit meerdere eenheden c.q. adressen.

De locatie van monumenten verschilt ook. In historische stads- en dorpscentra zijn de concentraties monumenten hoger dan daarbuiten. Het is dan ook een uitdaging te noemen om voor deze heterogene gebouwenvoorraad het gewenste resultaat te behalen.

Samenvatting

De routekaart verduurzaming monumenten is tot stand gekomen met medewerking van verschillende organisaties die zich bezig houden met beheer, behoud en verduurzaming van monumenten. Naast het verduurzamen van de monumenten staat vooral het behoud van de monumentale waarde en ook het in gebruik houden van monumenten in de routekaart centraal. Dat geeft immers de beste garantie dat monumenten ook voor toekomstige generaties behouden kunnen blijven.

Doel

Het is de ambitie van de betrokken partijen uit de monumentensector om een CO₂ reductie van 40% in 2030 en 60% in 2040 te realiseren als gemiddelde over de gehele monumentenvoorraad.

Scope

De routekaart richt zich op alle monumenten met een rijks, provinciaal of gemeentelijke beschermde status. Voor een deel gaat het hier om vastgoed dat valt onder de utiliteitsbouw, maar voor een aanzienlijk deel gaat het ook om particuliere woonhuizen.

Strategie

De strategie kent verschillende elementen:

- Het bevorderen van de actiebereidheid van monumenteigenaren.
- Een selectie van kansrijke segmenten voor verduurzaming.
- Inzet van een verbeterd instrumentarium op verschillende gebieden
- Het zorg dragen voor een goede meetbaarheid
- Het versterken van de interne en externe samenwerking.

Monitoringsystematiek

Er wordt een monitor opgezet die een kwalitatief deel kent en een kwantitatief deel. De kwantitatieve toets moet aantonen of de ambitie van de CO₂ reductie wordt gehaald. Kwalitatief wordt gemonitord op comfort verbetering en het behoud van de monumentale waarde.

Huidig verbruik en doelverbruik

Het energieverbruik van de monumenten zal worden gevolgd en afgezet worden tegen een basisjaar. Alle informatie wordt verzameld en ontsloten via een informatieplatform wat in de basis reeds bestaat en alleen enkele aanvullingen behoeft.

Randvoorwaarden, knelpunten en mogelijke oplossingen

Verschillende randvoorwaarden, knelpunten en mogelijke oplossingen worden genoemd.

Financiële onderbouwing

In dit stadium is het nog niet duidelijk hoe het financiële plaatje van de verduurzaming van monumenten er uit ziet. Naar inschatting van de sector zal de verduurzaming van monumenten duurder uitvallen dan voor reguliere bouw. Dit jaar zal, op basis van een aantal financiële

benchmarks voor een aantal categorieën monumenten een eerste inschatting gemaakt kunnen worden. Dit beeld zal de komende jaren verder worden verfijnd.

Planning

In de loop van 2019 worden de benodigde afspraken concreet gemaakt en uitvoer gegeven aan de plannen op verschillende onderdelen. Een planning met milestones van te verduurzamen gebouwen is in dit stadium nog niet aan de orde.